

Etapy rozwoju mowy dziecka

Od urodzenia do 1 roku życia – okres melodii

od 1 do 2 roku życia – okres wyrazu

od 2 do 3 roku życia – okres zdania

od 3 do 7 roku życia – okres swoistej mowy dziecięcej.¹

Okres melodii

Krzykiem i płaczem niemowlę reaguje na głód, ból, zimno, zaś po pewnym czasie zaczyna się w ten sposób komunikować z otoczeniem. Dźwięki wydobywane przez niemowlęta są zbliżone do samogłosek tj. a, o, u.

W 2 lub 3 miesiącu niemowlę zaczyna głużyć tzn. wytwarzać dźwięki, oczywiście przypadkowo, najczęściej gardłowe i tylnojęzykowe, pojedyncze lub w połączeniu z samogłoską.

Około 6 miesiąca głużenie zamienia się w gaworzenie, które polega na powtarzaniu przez dziecko dźwięków wydawanych przez siebie przypadkowo bądź usłyszanych w swoim otoczeniu..²

Około 7-8 miesiąca ważną rolę odgrywa melodia. Na krzyk i głośny ton głosu dziecko reaguje płaczem, zaś uśmiecha się gdy mówi ktoś do niego łagodnym, wyciszonym głosem. W czwartym kwartale dziecko zaczyna rozumieć znaczenie wyrazów i podporządkowywać je do odpowiednich przedmiotów. Zaczyna reagować na swoje imię i polecenia związane z daną sytuacją.

„pod koniec 1 roku dziecko zaczyna wymawiać pierwsze wyrazy, jak da, na, mama.¹

Okres wyrazu

W pierwszych wyrazach występuje przede wszystkim samogłoska a, ale pojawia się także u, i, a ze spółgłosek d, /d'/, n, m, t, /t'/, b, sz, cz, dż. Są to wyrazy takie jak mama, tata, baba, papu, da, na.²

¹ Irena Styczek „Logopedia” PWN, Warszawa 1979, str.209-211.

² Zarębina M. „Kształtowanie się systemu językowego dziecka” ,str. 11

W tym okresie występuje zjawisko echolalii polegające na powtarzaniu przez dziecko wyrazów, które są imitacją usłyszanych dźwięków a nie świadomym ich używaniem. Dzieci więcej głosek wymawiają w okresie gaworzenia poprzez zabawę dźwiękami, niż w okresie wyrazu. Początkowo pojawiają się głoski bardzo zróżnicowane pod względem artykulacyjnym, samogłoska a i spółgłoski p, t (zwarte). W podobny sposób wygląda rozróżnianie dźwięków mowy słuchem (słuch fonetyczny).

W wieku 14-15 miesięcy zaczyna pojawiać się więcej pojedynczych wyrazów, co jest powodem rozwoju umysłowego i fizycznego dziecka. Początki mowy wcześniej pojawia się u dziewczynek niż u chłopców, co jest związane z szybszą dojrzałością organizmu żeńskiego.

Wyrazy zaczynają zastępować gesty, którymi dziecko posługiwało się dotychczas, wyrażając swoje życzenia.

Pod koniec tego okresu znane jest dziecku kilkadziesiąt wyrazów, w większości są to rzeczowniki z najbliższego otoczenia. Wyrazy nie brzmią poprawnie. Dziecko słyszy dźwięk, ton wyrazu a nie poszczególne głoski, dlatego też odtwarza często tylko pewną sylabę, której brzmienie jest mu znane bądź często powtarzane.

Okres zdania

Dziecko zaczyna rozumieć rozmowę rodziców, dotyczącą członków rodziny, przedmiotów interesujących je lub aktualnych wydarzeń. Pierwsze zdania są dwuwyrazowe i wyłącznie twierdzące. Dość szybko jednak pojawiają się proste zdania pytające i rozkazujące. Najczęściej wypowiedane są przedmioty z otoczenia dziecka oraz czasowniki określające wykonywane przez nie czynności, najpierw w formie bezokolicznika ale w niedługo później również w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym lecz nie zawsze poprawnie.

Dzieci zastępują głoski z którymi mają problem łatwiejszymi.

Okres zdania jest najważniejszy w rozwoju mowy dziecka, gdyż dziecko przyswaja sobie wtedy podstawy systemu leksykalnego, fonetycznego i morfologicznego języka. W późniejszym okresie dziecko ją tylko udoskonala, uczy się stosowania form gramatycznych i poprawnego brzmienia wyrazu.³

Mowa dziecka pięcioletniego według autorki książki „Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym” (D. Emiluta – Rozya)

³ Irena Styczek „Logopedia” PWN, Warszawa 1979, str.214-216

Wypowiedzi pięcioletniego dziecka przyjmują formę realizacji wielozdaniowej. Dziecko chętnie opowiada o przebiegu jakiegoś wydarzenia, relacjonuje obejrzany film lub przewiduje fakty, które jego zdaniem mogą zaistnieć. W swoich wypowiedziach uwzględnia kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo- skutkowe. Pytane o znaczenie słów, potrafi je wyjaśnić. Potrafi opisywać przedmioty, podając ich cechy charakterystyczne oraz możliwości zastosowania. Nieprawidłowości gramatyczne zanikają. Dziecko dokonuje autokorekty i równie chętnie poprawia innych np. młodsze rodzeństwo. Wymowa doskonali się. Głoska [r] często jest już wymawiana prawidłowo, czasem można obserwować zjawisko hiperpoprawności. Dziecko wcześniej wymawiało [l] zamiast [r], a teraz [r] pojawia się i tam gdzie należałoby artykułować [l], szczególnie w wyrazach, w których są obydwa dźwięki np. lustro – [rustro].

Dziecko wymawia też sz, ż, cz, dż. Wszystkie głoski dźwięczne brzmią dźwięcznie.

Ustalenie się wymowy powinno być zakończone ostatecznie do 6 roku życia, ale proces rozwoju języka nadal trwa.⁴

Okres swoistej mowy dziecięcej

Dziecko jest rozumiane przez otoczenie aczkolwiek jego mowa nie jest jeszcze poprawna. Samogłoski e i o mogą być zastępowane przez a. Szereg szumiący zwykle zastępowany jest syczącym. Głoski trudniejsze w artykulacji zastępowane są łatwiejszymi lub mylone. Brak artykulacji głoski r.

Jest to okres w którym dzieci tworzą wiele wyrazów nie używanych przez ich otoczenie jest to skutek prawdopodobnie nieudolnego naśladownictwa.

Rozwój mowy zależy od wielu czynników tj środowisko w jakim się dziecko wychowuje oraz jego psychofizyczny rozwój.

Dziecko siedmioletnie powinno w zasadzie wymawiać wszystkie głoski prawidłowo, zdarza się jednak, że ten okres przedłuża się i rozwój bywa nieco opóźniony. Opóźnienie to przejawia się najczęściej w nieumiejętności wymawiania głosek szeregu szumiącego, r, rzadziej k, g lub spółgłosek dźwięcznych.⁵

⁴ D. Emiluta-Rozya, Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2006, str. 13

⁵ I. Styczek „Logopedia” PWN, Warszawa 1979, str.216

Bibliografia

Styczek I. „Logopedia” PWN, Warszawa 1979

Zarębina M. „Kształtowanie się systemu językowego dziecka”

Emiluta - Rozya D. „Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym”
Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2006